

...aga kaamel seo ise kinni!

MART RAUDSAAR
Riigikogu Toimetiste
peatoimetaja

Si vis pacem, para bellum. Kui soovid rahu, valmistu sõjaks, kõlab Vanast Roomast tuntud ütlus. Ehkki meile Euroopa Liidu ja NATO liikmesriigina võib tunduda, et oleme ära elanud seitsekümmend aastat tuhandeaastasest rahuriigist, pole maailm paraku tervikuna parem paik kui Kristuse sünni aegu ning nii kuum kui külma sõda mitmel viisil leidub paraku küllaga.

Seega, julgeolekut pole kunagi kahjuks sügavkülmas hulгим ning nüüd võib öelda, et valesti tegid rootslased, kui nad Nõukogude Liidu lagunemise järel armee peaaegu et laiali saatsid ning strateegilised reservid müüki paiskasid. Mäletan käiku Arboga vara realiseerimiskeskusesse 1991. aastal. See oli täielik imede põld: jättes kõrvale relvastuse, oli sealt võimalik osta kõike armeega seotut. Jalgrattaid, kaitsevärvi riideid, telke, konserveerimisõlist leemetavaid mikrobusse. Nüüd on rootslased aru saanud, et hüpoteetilises konfliktis võib esimene pauk tulla hoopiski mitte NATOsse kuuluvate Baltimaade pihta, vaid Gotlandile ning on asunud oma kaitsevõimet taas usinasti üles ehitama. Vahepeal toodi suures hädas muuseumist välja koguni vanad rannakaitseraketid.

Muide, vana tehnika kasutussevõetus pole midagi naeruväärset. Meenutame, et 9. aprillil 1940 uputas Oscarsborgi kindlus

Saksa ristleja Blücher torpeetodega, mis olid toodetud Austria-Ungari impeeriumis ning paigaldatud aastal 1900. Tänu sellele vaprale vastupanule pääses eksiili Norra kuningas ning evakueeriti riigi kullavarud, mis võimaldas jätkata vastupanu pikemas perspektiivis ning kellegi ei tekkinud kahtlust, missugune on Norra Kuningriigi õiguslik järjepidevus. Nagu on öelnud brittide sõjakangelane, marssal Montgomery – kui moraali pole, on kaotus vältimatu.

Käesolevas Riigikogu Toimetiste numbris võimegi lugeda peatükki „Tuumaajastu” (*The Nuclear Age*) marssal Montgomery raamatust. See 1968. aastal kirjutatud tekst kasvab ajaloolisest ülevaatest üle esseeks, kus on osa isiklikel kogemustel ning mõtisklustel tuumaajastu väljakutsete üle, mille üle on hämmastavalt asjakohane mõelda ka praegu.

Seega on uue numbri fookusteemaks julgeolek. Nagu leidsid Riigikogu Toimetiste vestlusringis osalenud Riigikogu liikmed, ei saa julgeolekut enam lahutada välis- ja sisejulgeolekuks ning globaalsete arengute tõttu on siin uusi aspekte, mistõttu me võime liialdamata öelda, et julgeolek puudutab kõiki eluvaldkondi. Lisaks sõjale tuleb arvesse võtta humanitaar- ja looduskatastroofe või ootamatuid tehnoloogilisi kollapseid, mis ei pruugi olla otseselt mingi vaenuliku riigi tegevuse vili (näiteks päikesepurse, mis viib rivist välja kogu elektroonika).

„Meie tahame rahu elada, rahu tööd teha, meie tahame tülidest eemale jääda ja tahame kaasa aidata, et terves maailmas rahu võidule pääseks,“ ütles president

Konstantin Päts Eesti Vabariigi aastapäevakõnes 1939. aastal. Kindlasti on see tõsi ka praegu, kuid õppides ajaloolisest kogemusest tuleb kõik võimalikud stsenaariumid läbi mängida, arvestades maailmas toimunud muutusi.

Mis on maailmas juhtunud, miks on maailm justnagu liimist lahti? Seda uurib Rahvusvahelise Kaitseuuringute Keskuse juht Sven Sakkov oma essees. Kuidas nendele muudatustele on reageerinud või peaks reageerima tulevikus Eesti kaitsevõime, saab mõelda koos kindral Ants Laaneotsaga, kes on kirjutanud Eesti riigikaitse ülesehitamisest ning kolonel-leitnant Enno Mõtsaga, kes juhib Kaitseväe Ühendatud Õppeasutusi (KVÜÕA) ja kelle kirjatöö on tehnoloogia võimalikust mõjust sõjajõududele kümne aasta perspektiivis.

Si vis pacem, para bellum. Riik peab teadma, mis tal on ning mida ta peab tegema kriisisituatsioonis. Justiitsministeerium on viinud läbi riigikaitseõiguse revisjoni, millest annab ülevaate töörühma juht Margit Gross. Haakuval teemal kirjutab sõjaõigusest emeriitadvokaat Kaido Pihlakas.

Kuid nagu öeldakse reklaamis, see pole veel kõik. Suure tõlkeartiklina avaldame Mark Galeotti ülevaate sellest, milliste vahenditega juhib Venemaa oma poliitilist sõda Euroopas. Kuidas sellele vastab Euroopa? Viljar Veebel annab ülevaate, milline on Euroopa Liidu normeloov võim suhetes Venemaaga. Mõeldes sisejulgeolekule, saab veel lugeda Kristjan Kalduri kirjatööd uussisserändajatest Eestisse ning Kristiina Raidla-Puhmi käsitlust islami-radikalismi teoreetilistest lähtekohtadest. Seega, mida me peaksime selles kontekstis tegema paremini, kui on teinud maailmas teised enne meid?

Ent kuna äsja toimusid valimised, ei saa me sellestki teemast mööda vaadata ning uues Riigikogu Toimetistes on lisaks julgeolekule väike valimiste teemaliste kaastööde plokk. Politoloog Rein Toomla uurib seda, milline oli valimisosalus – eriti ühendatud omavalitsustes ning Alar Kilp seda, kas ja kuidas 16–17-aastased noored kasutasid oma võimalust minna esimest korda peale Eesti Kongressi valimisi 1990. aastal uuesti valimiskastide juurde.

Valimiste ja kohalike omavalitsustega on seotud ka Riigikogu stipendiaadi, Kristiine Järvani kaastöö 2015. aasta parlamendivalimistest, mis käsitleb lühidalt kokkuvõetuna kodanike valimislojaalsust. Alvar Nõuakas Riigikontrollist aga käsitleb teemat, mil moel peaks riik toetama kohalike omavalitsuste avalike teenuste parandamist.

Ent ka see pole veel kõik. Uuest Riigikogu Toimetiste numbrist saab lugeda Aune Valgu kirjatükki soolistest lõhedest hariduses, Kadri Ukrainski jt kirjatööd ülikoolide mõjust majanduse ja ühiskonna arengule väikeriigi kontekstis (kindel lugemissoovitus nendele, kes usuvad hariduse mõjusse SKP edendamisel) ning Leho Tedersoo jt Eesti Noorte Teaduste Akadeemia liikmete mõtisklust Eesti teaduse valukohtadest. Ka see on – ütleksin – hariv lugemine!

Lõpetuseks pöördugem tagasi rahvatarkuse juurde, mis võiks jääda meid mõtisklustes jätkuvalt saatma. Araabia mõttetera kõlab: „*Usalda Allahit, aga kaamel seo ise kinni!*“ Teisisõnu kordab see julgeoleku kontekstis meie jaoks juba üldteada põhimõtet, et usume oma partnereisse ja ühistesse moraalsetesse väärtustesse, kuid vajaliku tehte peame ikka ise ära tegema. Ning kui tervet kohe kuidagi ei jõua, siis vähemalt pool.